

SOC751 Výběrová šetření v sociologii
(survey)

Výzkumné téma:

Lidé ohrožení sociálním vyloučením

Úkol č. 1:

Návrh úvodního projektu výběrového šetření

Pracovní tým: **ĎURIŠOVÁ Natálie, LUDVÍKOVÁ Alena, HOJDOVÁ Kristýna,**
KORBELOVÁ Lenka

Úkol 1: návrh úvodního projektu výběrového šetření na dohodnuté téma

Výzkumné téma: Lidé ohrožení sociálním vyloučením

Pracovní definice sledovaného jevu:

Koncept *sociálního vyloučení* (též *sociální exkluze*) má své kořeny v 70. letech minulého století ve Francii, kdy byl poprvé použit pro specifickou situaci určitých skupin obyvatel žijících na okraji společnosti, kteří byli odříznuti od pracovních příležitostí a současně od záchranné sítě státní sociální pomoci.

V dnešním slova smyslu lze sociální vyloučení chápat jako proces, kterým jsou jednotlivci nebo i skupiny osob zbavováni přístupu ke zdrojům nezbytným pro zapojení do sociálních, ekonomických a politických aktivit společnosti jako celku. Proces sociálního vyloučení je primárně důsledkem chudoby a nízkých příjmů, sekundárně k němu přispívají i další faktory, jako je diskriminace, nízké vzdělání či špatné životní podmínky. Sociálně vyloučení jsou odříznuti od institucí a služeb, sociálních sítí a vzdělávacích příležitostí. Projevem sociálního vyloučení je tedy například dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, život v prostorově vyloučených částech obcí (v tzv. ghettech), nízká kvalifikace, špatný zdravotní stav, rozpad rodin či ztráta sebeúcty. **Jde skutečně o projevy sociálního vyloučení? Nedochází naopak k sociálnímu vyloučení v důsledku dlouhodobé nezaměstnanosti, závislosti na sociálních dávkách, atd.?**

Jako adaptace na podmínky sociálního vyloučení se často vytváří specifické hodnoty a normy, mezi něž patří například důraz na přítomnost, neschopnost plánovat do budoucna, pocity beznaděje a bezmocnosti či přesvědčení, že člověk nemůže ovlivnit vlastní sociální situaci.

Chybí odkazy na literaturu.

Základní dimenze sociálního vyloučení:

Jako 3 základní dimenze sociální exkluze se zpravidla uvádí:

ekonomické vyloučení, politické vyloučení, sociální vyloučení (viz např. Mareš, P. 2006. *Faktory sociálního vyloučení*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí.)

pojetí sociálního vyloučení – existují tři možné pohledy na sociální vyloučení:

1. *redistribuční* – zdůrazňuje sociální vlivy, které tuto situaci způsobují (například existující nerovnost ve společnosti) a zaměřuje se na osoby žijící v chudobě
2. *etický* – zdůrazňuje kriminální chování a morální úpadek celých sociálních skupin či obyvatel městských čtvrtí, které se ocitly v sociálním vyloučení
3. *integrační* – sociální vyloučení je zde totožné s vyloučením z trhu práce

faktory sociálního vyloučení – rozlišují se dva typy faktorů:

- a) *primární* → chudoba a nízké příjmy
- b) *sekundární* → diskriminace, nízké vzdělání či špatné životní podmínky

lidé ohrožení sociálním vyloučením, tedy jedinci či celé skupiny obyvatel, u nichž existuje potenciaální hrozba vyloučení na okraj společnosti, a to především z trhu práce:

- dlouhodobě nezaměstnaní, tedy osoby, které více jak 6 měsíců nemají placené zaměstnání, jsou aktivní při hledání zaměstnání, jsou schopné a ochotné nastoupit do zaměstnání
- handicapovaní lidé – lidé, kteří mají určité zdravotní znevýhodnění (handicap), které zasahuje do jejich osobnostního a sociálního vývoje; patří mezi ně nevyлéčitelně nemocní lidé, lidé s vrozenými vadami (tělesnými i smyslovými) a lidé, kteří utrpěli těžký úraz nebo trpí následky vážných nemocí

- homosexulové a sexuální menšiny
- etnické menšiny – skupiny, jejichž příslušníci jsou v nevýhodě oproti členům většinové populace a mají určitý pocit skupinové solidarity či sounáležitosti, např. Rómové, židé, muslimové
- subkultury mladých lidí – skupiny mladých lidí formujících se na základě společně sdílených zájmů, např. sport (ultra-fanoušci, hooligans), hudba (rockeri, posluchači house, hip-hopu), nestranická politika sociálních hnutí (anarchisté, skinheads)

Indikátory sociálního vyloučení:

míra sociálního vyloučení, která se odvíjí od systému sociálních dávek (tj. od výše a typu sociálních dávek), jež sociálně vyloučené osoby pobírají

- dávky státní sociální podpory → příspěvek na dítě, rodičovský příspěvek (mateřská), sociální příspěvek, příspěvek na bydlení, příspěvek na školní pomůcky, porodné, pohřebné, dávky péčovské péče
- dávky sociální péče → dávky sociální péče pro rodiny a děti, příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu, dávky sociální péče pro staré občany, dávky sociální péče pro těžce zdravotně postižené občany, dávky sociální péče ve zvláštních případech

subjektivní náhled, tedy způsob vnímání vlastní situace u sociálně vyloučených osob

- rozhodně sociálně vyloučen
- spíše sociálně vyloučen
- nevím
- spíše sociálně nevyločen
- rozhodně sociálně nevyločen

pohlaví

- žena
- muž

věk, tj. věk v daném roce

- méně než 18 let
- 18 až 26 let
- 27 až 46 let
- 47 až 60 let
- více než 60 let

nejvyšší dosažené vzdělání

- základní
- střední odborné
- střední bez maturity
- SOU s maturitou
- úplné střední všeobecné s maturitou
- úplné střední odborné s maturitou
- vyšší odborné (pomaturitní)
- vysokoškolské
- jiné (podnikové instituty a kurzy na VŠ, rekvalifikační kurzy)

Zadání úkolu neobsahovalo požadavky na indikátory sociálního vyloučení. Jde však skutečně o indikátory sociálního vyloučení?

Základní výzkumná otázka:

Jak se projevuje sociální vyloučení mezi českou populací?

Špatně formulovaná otázka. Co zjišťuje?

Odvozené otázky:

Jaká je míra sociálního vyloučení u osob pobírajících sociální dávky (doplatek do životního minima) a domácností těchto osob?

Jaký je subjektivní náhled sociálně vyloučených osob na vlastní situaci?

Jak ovlivňuje pohlaví jedince jeho sociální vyloučení?

Jaký vliv má věk jedince na jeho sociální vyloučení?

Jak ovlivňuje nejvyšší dosažené vzdělání jedince jeho sociální vyloučení?

Tři poslední otázky jsou zavádějící – přece ne každý jedinec je sociálně vyloučen.

Hlavní výzkumná hypotéza:

Osoby s horším postavením na trhu práce jsou více ohroženy sociálním vyloučením.

Hypotéza je poněkud banální, nevhodná jako hlavní výzkumná hypotéza.

Pracovní výzkumné hypotézy:

Čím vyšší je míra sociálního vyloučení u dotyčných osob a jejich domácností, tím vyšší a rozmanitější jsou sociální dávky, které sociálně vyloučené osoby pobírají.

Míra sociálního vyloučení je nezávislá proměnná a výše sociálních dávek závislá proměnná?

Lidé pociťující sociální vyloučení ve vyšší míře mají menší šanci se z něj vymanit.

Sociálním vyloučením jsou více ohroženy ženy.

Rizikovou skupinou jsou jednak čerství absolventi středních lidí starší 50 let. ??

Základní vzdělání je předpokladem pro sociální vyloučení. **Špatně formulovaná hypotéza. Je zde míněno základní vzdělání jako nejvyšší dosažené vzdělání? Můžeme mluvit o předpokladu?**

Hypotézy jsou málo rozpracované.

Chybí použitá literatura.